

MovieZone.cz

ENCYKLOPÉDIE
FANTASY
FILMU

Encyklopedie fantasy filmu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Kolektiv autorů

Encyklopedie fantasy filmu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

xyz

© Petr Cífk, Ondřej Mrázek, Jiří Pospíšil, Milan Rozšafný, Václav Rybář,
Karel Ryška, Mojmír Sedláček, Matěj Svoboda, 2021
Cover Illustration © Lukáš Vodrážka/BCreative, 2021
© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2021
ISBN tištěné verze 978-80-7683-017-2
ISBN e-knihy 978-80-7683-025-7 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

MovieZone.cz

ENCYKLOPEDIE
FANTASY
FILMU

Petr Cířka

Matěj Svoboda

Karel Ryška

Václav Rybář

Ondřej Mrázek

Milan Rozšafný

Mojmír Sedláček

Jiří Pospíšil

Symbolicky oplotit filmový žánr není žádná legrace. Zkusili jsme to před dvěma lety s akčními peckami a před rokem s těmi komiksovými. Do třetice jsme si ale ukousli ten největší krajíc, když se snažíme popasovat s fantasy. Jak lze vůbec vymezit něco, co si hraje s divákovou fantazií, odbíhá hned do několika příbuzných žánrů a je tu s námi v podstatě už od úsvitu kinematografie? Stejně jako hrdinové fantasy filmů se však vydáváme vsčíc zdánlivě nesplnitelnému úkolu, na jehož konci nečeká půl království a princezna, ale (snad) spokojený čtenář, respektive poučený divák.

Všichni jsme na těch knižních i filmových pohádkách vyrůstali, ať už v nich proti zlu a útrapám bojoval hloupý Honza, svalnatý Conan, prřavý Frodo nebo některý z našich vrstevníků. Je jedno, jestli se jmenoval Bastien nebo Harry Potter. Každý z nich nás pozval do nových světů, které slibovaly únik od reality. Dětská fantazie se na takové výpravy vydává bez předsudků a hladově hltá vše, co je jí nabídnuto. Fantasy ale zdaleka není jen o pohádkovém snění, v knižním i filmovém světě se rozpadá na četné subžánry, koketuje se sci-fi, komiksy či dobrodružnými odnožemi. Také proto lze s fantasy vyrůst a stále ji milovat, jak dokazují její etalony, generaci za generací vřbící nejen dětské, ale i dospělé publikum. Přitom nemusíte být oním věčným dítětem, pomyslným Petrem Panem, stačí mít vášň pro skvělé příběhy a jejich nestárnoucí hrdiny.

Dovolte nám, abychom na následujících stránkách zastali roli vašich průvodců, nebo chcete-li pánů jeskyně. Odvyprávíme vám příběhy odehrávající se za devatero horami i v předaleké galaxii, odhalíme nejslavnější magické artefakty, nejtajnější zaklínadla či zákulisí vzniku filmů, které patří mezi absolutní klasiky stříbrného plátna bez ohledu na žánrové škatulky.

Filmová fantasy, to nejsou jen mocní čarodějové, oheň plivající draci nebo brblající trpaslíci. Ochtne vám ukážeme celou její šíři a věříme, že naše kniha bude stejně chytlavá jako mnohé z příběhů, které jsme hltali jako děti stylem „ještě jednu stránku“. Končilo to tak, že jsme nad ránem s baterkou pod peřinou dočítali poslední malá písmenka velkých příběhů a pak je znovu vášnivě prožívali ve snech.

Příjemné čtení přeje tým z MovieZone.cz

SUBŽÁNRY FANTASY

Fantasy má nespočet subžánrů, které se vzájemně překrývají a mívají dost ohebné definice.

Prakticky žádná fantasy se nevejde do jediného subžánru, většinou patří alespoň do dvou, tří nebo čtyř. Některé subžánry jsou však známější a důležitější než jiné (zejména high a low fantasy). Snad tedy nepohrdnete malým přehledem, který vám alespoň ve všem udělá jasno předtím, než se vrhnete do naší encyklopie. Ta je mimochodem (vzhledem k rozdílům mezi knihami a filmy) rozdělená maličko jinak, obecně se ale fantasy kategorizuje následovně.

DARK FANTASY

Příklad: *Constantine*

Temná fantasy, která nešetří hororovými prvky, monstry nebo demony.

HIGH FANTASY

Příklad: *Pán prstenů*

Velkolepá fantasy, která se odehrává v separátním univerzu se spoustou magie a obvykle se v ní zachraňuje celý svět.

KOMEDIÁLNÍ FANTASY

Příklad: *Monty Python a Svätý Grál*

Fantasy plná humoru, která si buď utahuje ze žánrových klišé, anebo je rovnou paroduje.

LOW FANTASY

Příklad: *Highlander*

Fantasy, která se odehrává v našem světě a je v ní trocha magie, o níž ví minimum lidí.

MAGICKÝ REALISMUS

Příklad: *Faunův labyrint*

Fantasy plná mýtů, snů nebo halucinací, u níž často není jasné, co je skutečnost a co ne.

MEČ A MAGIE

Příklad: *Barbar Conan*

Komornější fantasy plná akce, v níž svalnatý hrdina touží po pomstě nebo něco hledá či zachraňuje.

MEČ A PLANETA

Příklad: *John Carter*

Fantasy odehrávající se na jiné planetě nebo planetách, většinou plná sci-fi prvků.

MEČ A SANDÁLY

Příklad: *Souboj Titánů*

Bájná fantasy z dávných dob, obvykle vycházející z antických nebo biblických motivů.

MODERNÍ FANTASY

Příklad: *Bright*

Fantasy odehrávající se v době svého vzniku, mnohdy v místě, které autor(ka) dobře zná.

POHÁDKOVÁ FANTASY

Příklad: *Aladin*

Fantasy vycházející z folklóru nebo pohádkového příběhu, často s dětskými hrdiny.

ROMANTICKÁ FANTASY

Příklad: *Jestřábí žena*

Romance s prvky fantasy, v níž má alespoň jedna hlavní postava nadpřirozené schopnosti.

SCIENCE FANTASY

Příklad: *Star Wars*

Fantasy, v níž magie existuje ve světě s roboty, vesmírnými loděmi nebo jinými sci-fi proprietami.

URBAN FANTASY

Příklad: *Hellboy*

Fantasy odehrávající se ve městě 19.–21. století, kde se nadpřirozené bytosti ukrývají před lidmi.

VÝCHODNÍ FANTASY

Příklad: *Princezna Mononoke*

Fantasy plná asijské poetiky a vlivů, ať už jde o specifické mýty nebo bojová umění.

WESTERNOVÁ FANTASY

Příklad: *Temná věž*

Fantasy z Divokého západu nebo s odvážným kovbojem v hlavní roli.

DARK FANTASY

Tuhle škatulku se většina autorů zdráhá definovat, protože maskuje mosty do pokleslých žánrů, především pak do hororu. Dalo by se dokonce spekulovat o tom, že jistým druhem moderní temné fantasy jsou vlastně všechny horory s nadpřirozenými prvky.

Pokud zůstaneme u jednotícího subžánru, jde většinou o temné příběhy, v nichž má zlo výrazně navrch a nerozpakuje se svou převahu ukazovat v mimořádně krutých odstínech. Může se na to jít přes síly pekelné jako v *Constantinovi*, lesní duchy Sama Raimiho, nejružnější nemrtvoly ve filmech Tima Burtona nebo upíry ve *Van Helsingovi* – nebo taky moderněji a o poznání méně děsivě v sáze *Stmívání*.

Protože se pohybuje od Lovecrafta a Kinga až po romantické upíry a vlkodlaky, je zjevné, jak moc je dark fantasy plastická.

ADDAMSOVA RODINA

Autorem *Addamsovy rodiny* byl kreslíř Charles Addams, který v roce 1938 začal pro časopis *New Yorker* malovat krátké komiksové stripky. K podobě, jakou známe dnes, bylo třeba ujít ještě dlouhou cestu: postavy nebyly nijak zvlášť propracované, dokonce neměly ani jména. Rodina bydlela v gotickém sídle a skvěle naplňovala autorovu vizi – parodovat americké maloměstské rodiny žijící ve svých domech na předměstí nekonfliktní a fádni životy.

I Addamsovi jsou takoví, ba co víc, v řadě ohledů se jedná o natolik funkční rodinu, že by v realitě představovala snad až nedosažitelný ideál. Manželé Gomez a Morticia se i po letech vztahu oddané milují, oba jsou navíc vzornými rodiči slušňáčkého syna Pugsleyho a temné dcerky Wednesday. Jádrem rodiny tvoří i podivínský strýček Fester, babička-čarodějnice, obrovitý majordom Lurch, všudypřítomná ruka známá jako Věc a chlupatý bratranec Itt.

Jména i specifika postav rozpracoval až slavný sitcom z poloviny šedesátých let. Během dvou sezón vzniklo celkem šedesát čtyři epizod, v nichž zazněla i slavná ústřední píseň doprovázená ikonickým luskáním. Během sedmdesátých let vzniklo několik speciálů, hraných i animovaných, a pár případů s rodinkou vyšetřil dokonce i kreslený Scooby-Doo. V této době se objevily i některé další postavy a ty stávající se trochu změnily; *Addamsova rodina* márně hledala svou udržitelnou tvář.

Paradoxně až po Addamsově smrti na konci osmdesátých let se věci zase daly do pohybu a *Addamsova rodina* se dočkala dvou povedených filmů od Barryho Sonnenfelda (*Muži v černém*). Před ním režii filmu odmítli třeba Terry Gilliam či Tim Burton, kteří by pravděpodobně projevili mnohem menší ochotu udržet ducha i styl předloh. Pro Sonnenfelda, tehdy už zkušeného kameramana, se jednalo o první režijní štace a sám se chtěl navrátit k temnému, makabroznímu

duchu původních Addamsových obrázků. Nakonec se mu podařilo vytvořit vyvážený mix mezi děsivostí a humorem, což u diváků výrazně zabodovalo.

Velmi záhy, přesně o dva roky později, přišel druhý díl, které se sice dočkal lepších kritik, ale mnohem menšího diváckého zájmu. Debaty o dalších pokračováních zhatila předčasná smrt nezapomenutelného představitele otce rodiny Gomeze, kterým byl Raul Julia.

Oprášená popularita Addamsovy rodiny pak vedla ke vzniku dalšího hraného i animovaného seriálu, životnost těchto projektů však nebyla valná. Moc radosti nepřinesl ani celovečerní *Návrat Addamsovy rodiny* z roku 1998, který vedle Tima Curryho a Daryl Hannah neměl co nabídnout a putoval rovnou na video.

Po další dekádě ticha, kterou přerušil jen muzikál na Broadwayi, hlad po příbězích nekonvenční rodiny opět narostl, a tak se kolem roku 2010 začalo uvažovat o animovaném zpracování, jež měl mít na starosti opět Tim Burton. Je logické, že zrovna tento tvůrce byl s Addamsovými opakovaně spojován, protože jeho styl, výtvarné uchopení i smysl pro černý humor jsou pro téma jako stvořené – a řada

jeho filmů by Addamsovu rodinu klidně mohla prohlásit za svůj inspirační zdroj. Jenže z projektu opět sešlo a animák nakonec spatřil světlo světa až v roce 2019. Jeho tvůrcům Gregu Tiernanovi a Conradu Vernonovi, kteří

**WEDNESDAY CHRISTINY
RICCI SE STALA
NEJEN IDOLEM ŘADY
TEENAGERŮ, ALE
I DEVADESÁTKOVOU
IKONOU NIHILISMU.**

mají na kontě podařený a notně pikantní animák *Buchty a klobásy*, se podařilo do dabingu sehnat Charlize Theron či Oscara Isaaca, bohužel se ale drželi příliš při zemi a možnosti moderní animace rodinku nikterak neobohatily; to však úspěchu u diváků vůbec nezabránilo.

Kolem *Addamsovy rodiny* je stále rušno. Na podzim roku 2021 mělo premiéru animované pokračování a pro Netflix nechystá hraný seriál *Wednesday* nikdo jiný než zmíněný Tim Burton, který se tak na třetí pokus k temné rodince přece jen dostal. A bude moct dokázat, že ohromný popkulturní otisk nihilistické *Wednesday* (zažitý zejména v ikonickém podání Christiny Ricci) může fungovat napříč dalšími dekádami.

Je vidět, že *Addamsova rodina* navzdory mnoha modifikacím stále rezonuje. Charlesi Addamsovi se podařilo vystihnout pokrytectví navenek ideálních, uvnitř však vyprázdněných středostavovských amerických rodinek, k nimž vytvořil zábavnou a nekonformní antitezi. V jádru se totiž jedná o rodinný systém, jehož součástí by chtěl být snad každý – obklopený milujícími a pečujícími osobami, jež se navzájem chrání před nehostinným světem.

1 Šedesátková Addamsova rodina se stala naprostou televizní klasikou, z jejíž estetiky čerpají i dnešní hororáři.

2 I ošklivost je cool a výstřednost dar – to naučila tahle látka hned několik generací filmových i televizních diváků.

Animovaná Addamsova rodina naposledy zaujala, druhý film ale v kinech prošuměl. Že by konec?

ARMÁDA TEMNOT

Závěrečný díl trilogie *Evil Dead* vyměnil hororový žánr za fantasy a vypustil hlavního hrdinu i jeho brokovnici mezi rytíře a nemrtvé.

DARK
FANTASY

ROK: 1992

REŽIE: Sam Raimi

HRAJÍ: Bruce Campbell,
Embeth Davidtz, Marcus Gilbert,
Ian Abercrombie, Bridget Fonda

Hrůza má spoustu tváří a série *Evil Dead* ukázala, že některé mohou být i hodně legrační. Režisér Sam Raimi natočil *Lesního ducha* jako regulérní horor, *Smrtelné zlo 2* opepřil trochou černého humoru a závěrečnou část nazvanou *Armáda temnot* už pojal jako kombinaci krvavé podívané s výpravnou fantasy a střelenou komedií. A zase to fungovalo skvěle!

Hrdina Ash Williams v okouzlujícím a energickém podání Bruce Campbella je na konci druhého filmu přenesen do minulosti. Ve světě rytířů, nemrtvých a démonů si musí udržet přičetnost a taky najít způsob, jak se vrátit domů. A k tomu potřebuje Knihu mrtvých. S její pomocí může zničit armádu příšer a odcestovat zpátky do své doby. Jenže Ash není klasický hrdina. A tohle není klasická fantasy.

Campbell se během série změnil ze sympatického hrdiny ve stejně sympatického arogantního floutka, kterého nelze nemilovat. Přesto mu člověk tak trochu přeje všechno, čím mu režisér komplikuje život. Ash si cynicky utahuje z rytířů a považuje je za středověké burany, o své brokovnici mluví jako o hromové holi a neváhá se vrhnout do bitvy se šíleným úsměvem na rtech a motorovou pilou místo ruky, aniž by mu docházelo, že ve středověku do ní jen těžko sežene benzín. To, že se mu Knihu mrtvých povede najít, ale zapomene zaklínadlo, které

by vedlo k happy endu, nakonec asi nikoho moc nepřekvapí...

Třetí díl série *Evil Dead* definitivně zajistil Campbellovi pověst kultovního herce, ale i samotný Raimi tu dostal šanci pracovat s větším rozpočtem i ambicemi. Zachovává zdánlivě levný a laciný styl masek, ale zároveň nabízí mnohem epičtější podívanou s velkolepým finále. Stále tu však hraje prim jeho schopnost kombinovat děs a mnohdy až groteskní násilí s odvážně nadsazenou výpravností.

Armáda temnot udělala zásadní úrok od hororového žánru k fantasy, přesto si díky režisérovi, jenž se nebojí divokých nápadů, a charismatické herecké hvězdě zvládla vybojovat skvělé renomé. Jak u fanoušků původních filmů, tak i u nováčků z řad milovníků fantasy.

CONSTANTINE

Peklo se třese na cynického sympatáka se slabostí pro kočky a nikotin.
John Constantine ale cítí šanci na vykoupení.

V roce 2005 měli diváci zafixovaného Keanu Reevese jako Nea. Ne že by snad všichni na jednu zapomněli na jeho dřívější role (za všechny jmenujme klasiky akčního žánru *Bod zlomu* nebo *Nebezpečná rychlost*), ale bylo potřeba se posunout od hlasité cyberpunkové trilogie *Matrix* někam dál. A Keanu nemohl zvolit lépe.

Postava Johna Constantina vznikla díky Alanu Moorovi, jenž ho světu představil v osmdesátých letech v komiksu o Bažináčovi *Swamp Thing*. Proslavila ho ale až nekonečná série *Hellblazer*, ve které cynický londýnský mág chlastá, kouří, kleje a posílá zpět do pekla demony.

Režisující Francis Lawrence se nicméně od předlohy pouze odpíchnul a divákům spíš než věrnou adaptaci komiksu naservíroval mysteriózní fantasy jedoucí na bezvýchodné noir vlně. Lawrence na rozkaz studia Warner Bros. točil film jako mládeži přístupnou komiksovku, a když se na něj podíváte znovu, jistě si všimnete, že slovíčko „fuck“ je používáno velice šetrně, nahota absentuje a násilí není explicitní. K překvapení tvůrců ale film schytl dospělácký rating R, a to hlavně kvůli své temné atmosféře a mrazivým pekelným výjevům.

Constantine je skvělý díky své stylovosti a výrazové umírněnosti, stejně tak ale i díky cynismu hlavního hrdiny hraničícího s nihilismem. Charismatický hrdina toho sice moc neřekne, ale když už se svým sidekickem (mladičkářský Shia LaBeouf) nebo chráněnkyní (krásná Rachel Weisz) promluví, dialogy se trefují na komoru. Dojde i na porcování démonů pomocí posvěcené brokovnice nebo cool scény s plamenometem, prim v téhle suverénně odvyprávěné noirovce ale hraje hutná nálada a existenciální přesahy v životě málomluvného hrdiny.

ROK: 2005

REŽIE: Francis Lawrence

HRAJÍ: Keanu Reeves, Rachel Weisz,
Shia LaBeouf, Tilda Swinton,
Djimon Hounsou, Peter Stormare

DARK
FANTASY

Talentovaného Lawrence film nakopl vstříc dalším úspěšným popcornovkám jako *Já, legenda* nebo série *Hunger Games*, ale *Constantine* je dost možná jeho nejvyspělejším dílem. Fanoušci stále sní o pokračování, k němu ale nejspíš jen těžko dojde, protože tržby nikoho neoslbnily, Reeves se mezitím stal *Johnem Wickem* a *Hellblazer* zvládl v mezinárodně vyhořet jako o řád věrnější (ovšem slabší) televizní seriál.

Nezbývá tak než se vracet ke Constantinovi a jeho famóznímu antiklimatickému finále, v němž Keanu Reeves božím způsobem fuckuje samotného Satanáše.

FAUNŮV LABYRINT

Oscary ověřená kombinace fantasy pohádky, děsivého hororu a ještě děsivějšího dramatu vybojovala svému režisérovi místo mezi filmařskou elitou.

DARK
FANTASY

ROK: 2006

REŽIE: Guillermo del Toro

HRAJÍ: Ivana Baquero, Doug Jones,
Sergi López, Ariadna Gil,
Maribel Verdú, Álex Angulo

Guillermo del Toro nejdřív uspěl ve své mexické domovině a díky výraznému osobitému audiovizuálnímu stylu potom dostal šanci i v USA. Tam se sice nejdřív spálil s hororem *Mimic*, u něhož se jeho vize nesetkala s tím, po čem toužilo studio, ale po komiksových adaptacích *Blade II* a *Hellboy* se zařadil mezi filmaře, kteří rozhodně ční vysoko nad průměr. Postupem času si vybojoval pozici režiséra, jenž má i přes svou unikátnost dveře v Hollywoodu doširoka otevřené. U *Faunova labyrintu* si ovšem řekl, že do nich vstupovat nebude.

Del Torovo jméno mělo sice už takový zvuk, že ho studia sama oslovovala a nabízela mu financování jeho nového projektu, ale režisér neměl zájem. Ačkoli by mohla mít jeho novinka s americkými penězi dvojnásobný rozpočet, on sám chtěl, aby *Faunův labyrint* zůstal mexicko-španělským snímkem. Mělo totiž jít částečně o návrat k jeho filmařským kořenům.

Faunův labyrint se odehrává v roce 1944 ve Španělsku, kde zuří občanská válka. Malá Ofélie přijíždí s maminkou žít k nevlastnímu otci, frankistickému důstojníkovi, jenž má za úkol likvidovat republikánské

rebely. Je to krutá doba, krutý svět a děsivé místo pro dospělé, natož pro malou holku. Ale Ofélie jednoho dne najde v labyrintu za domem starého fauna a dozví se, že je princeznou z pohádkové říše. A že ona jediná ji může zachránit.

Del Toro se přiznal, že příběh o faunovi měl v hlavě už od dětství, kdy se mu o něm zdálo, ale že by z něj mohl být film, to si uvědomil samozřejmě až později. Od roku 1993 si psal nápady, trvalo však celých třináct let, než je přetavil do celovečerní podoby. A ta je typicky deltorovská. Sám o *Faunově labyrintu* mluví jako o podoběství a zároveň přiznává, že inspiraci hledal v pohádkách, především v *Alence v říši divů*, ale třeba i v klasických hororových příbězích Arthura Machena nebo v obrazech Francesca Goyi.

Jeho cílem bylo vyprávět příběh, kde by vedle sebe stála krutost zuřící občanské války, před kterou se ani malá hrdinka nedovede skrýt a v níž jen obtížně hledá cestu ke svému nevlastnímu otci, a svět fantazie, do něhož může utíkat. Del Toro ovšem nenabídl svět fantazie jen jako únik pro diváky a svou hrdinku. Sice vytvořil dechberoucí říši plnou úchvatně vypadajících bytostí, ale i v ní číhá nebezpečí a zlo. *Faunův labyrint* tak permanentně přešlapuje mezi fantasy pohádkou, hororem a temným válečným dramatem, přičemž hrdinové a vlastně ani diváci si sami nemůžou být až do

konce jistí, jak moc reálný či nereálný režisérův magický svět je.

Podobné téma ovšem nebylo pro del Tora úplně nové a také kombinaci různých stylů a žánrů už si šikovný Mexičan vyzkoušel předtím. *Faunův*

**MEXICKÝ SYMPAŤÁK
GUILLERMO DEL TORO
SE DÍKY FAUNOVÍ
KONEČNĚ STAL VELKOU
HVĚZDOU SVĚTOVÉ
KINEMATOGRAFIE.**

1

1 Pod maskou se skrývá zase Doug Jones, del Torův dvorní spolupracovník, který hrál stvůry i v *Hellboyovi* nebo *Tváři vody*.

2 Výjimečná výtvarná stránka a fantastické bytosti vynesly filmu tři Oscary, mj. i za nejpůsobivější masky.

3 Film byl nejen v Česku testován i na dětech. Výzkum zjistil, že mladé publikum unese mnohem víc hrůzy, než by si dospělí mysleli.

2

3

labyrinth měl být duchovní nástupce jeho staršího mexického snímku *Devil* (známého i pod názvy *Ďáblova páteř* a *Princ bez království*). Ten má sice blíž k duchařskému hororu než k fantasii, ale i tady se míchaly světy fantazie a kruté reality a i tady se ocitly v centru dění děti. Del Toro dokonce tvrdí, že někteří z hrdinů *Devila* se objevují jako vedlejší postavy i ve *Faunově labyrintu*.

Ten ovšem přišel na svět v době, kdy se už del Toro coby režisér nemusel tolik hlídat a ohlížet na finance. Ačkoli vznikl „jen“ v mexicko-španělské koprodukcii, povedlo se na něj vybrat dostatek peněz, aby nebylo třeba dělat kompromisy. Del Toro tu tak mohl vsadit na svou oblíbenou kombinaci klasických masek, digitálních triků a animatroniky a popustit svou fantazii ještě o kus dál, než by mu dovolil Hollywood. A nakonec si *Faunův*

labyrinth vybojoval nominace na šest Oscarů a tři dostal. Samotný del Toro měl sice v ohni dvě želízka, bohužel právě v těch kategoriích, kde na sošku nedošlo – chuť si spravil o pár let později s *Tváří vody*.

Faunův labyrinth ho přesto v kariéře posunul zásadním způsobem. Do té doby měl pověst vizuálně svérázného a přitom i celkem komerčně úspěšného filmaře, ale až tahle dojemná a přitom temná fantasy podívaná z něj udělala režiséra, jenž si může i v přísném hollywoodském prostředí dovolit točit, co chce a jak chce. *Faunův labyrinth* zařídil, že del Torova stylová unikátnost, která byla do té doby pro řadu studií do velké míry problémem, se stala režisérovou výhodou. I když je trochu úsměvné, že si ji musel vybojovat mimo Hollywood.

FRANKENWEENIE

(2x JINAK... A PŘESTO STEJNĚ)

Mladý Tim Burton skládá poctu Frankensteinovi svou roztomilou psí verzí, kterou později starší Burton překlápí do animované celovečerní podoby.

DARK
FANTASY

ROK: 1984, 2012
REŽIE: Tim Burton
HRAJÍ: Shelley Duvall, Daniel Stern,
Winona Ryder, Catherine O'Hara

Dvě verze jednoho příběhu, které hezky vystihují svého tvůrce ve zcela rozdílných fázích kariéry. V roce 1984 byl Tim Burton ještě mladým talentem a obřím fanouškem hororů, který vládl zejména na poli kratasů. Svou lásku k filmovému braku i strašidelným klasikám dokázal před kamerou ztvárnit tím nejpřímnějším způsobem. Jeho

půlhodinový příběh mladého Victora Frankenstein, jenž oživil svého mrtvého psa Sparkyho, byl výtečnou fanouškovskou poctou starým hororům v čele s... ano, samozřejmě s *Frankensteinem*.

Burtonova režie byla sice ještě malinko neotesaná, ale dokázala výtečně pracovat s atmosférou a hrát si se záběrováním po vzoru dobových hororů. *Frankweenie* měl prostě to poctivé fandovské a nadšené srdíčko. Srdíčko, které ovšem bylo tak temné a morbidní, až jako vždy konzervativní kravatáky od Disneyho hodně vyděsilo. Nemrtvý pes měl jít totiž do kin jako krátký předkrm před znovu uvedenou *Knihou džunglí* – místo toho mazal sešitý hafan do šuplíku a Burton na dlažbu.

O to paradoxnější je, že s animovanou celovečerní podobou o necelých třicet let později měl už Burton u Disneyho dveře otevřené. Za což může zčásti i fakt, že tehdy podepisoval dohodu o natáčení ještě jednoho, daleko úspěšnějšího kousku, *Alenky v říši divů*. Burton byl při návratu ke svému srdečnímu projektu v úplně jiné pozici – jako uznávaný režisér už měl svůj jasně vymezený, byť pro některé kritiky již trochu vyčpělý vizuální styl, který byl poznat na míle daleko.

Odkazy na klasické horory a černobílý vizuál sice zůstaly nezměněny, diváky milovaný hraný kratas se ovšem stylově zásadně proměnil – v animák s burtonovskými prověřenou stop-motion animací a všemi jejími klasickými rysy. Prvotní čiré nadšení a lásku k žánru nahradila režijní sebejistota a snad i profesionální kalkul, kvůli němuž je celovečerní verze přece jen sterilnější a méně zaťatá. Burtonovské srdíčko ovšem pořád zůstalo (i když ne v tak ryzí podobě), stejně jako čich pro tvorbu správně ponurých a vtahujících světů.

HUSÍ KŮŽE A HUSÍ KŮŽE 2: UKRADENÝ HALLOWEEN

Spisovatel R. L. Stine bývá přezdíván „Stephen King pro děti“, a i když jeho *Stopy hrůzy* měly úspěch i u nás, zdaleka se tu neprosлавil tolik jako na západě.

Filmová *Husí kůže* pracuje nejen se Stineovými příběhy, ale docela chytře do nich zapojuje i samotného Stinea. Hrdinové totiž zjistí, že tenhle úspěšný a tajnůstkářský spisovatel si pečlivě střeží originály svých knížek ze série *Husí kůže*. A má k tomu důvod. Monstra, která na jejích stránkách děsí čtenáře, jsou totiž skutečná a všechny ty hrůzné příběhy se opravdu staly. Stačí trocha neopatrnosti a hromada nebezpečných potvor se najednou ocitá na svobodě. Po jednom malém, ospalém městečku tak najednou začínají pobíhat vlkodlaci, nemrtví, vraždící zahradní trpaslíci i přerostlá kudlanka.

Nápad adaptovat ne jeden díl, ale rovnou celou sérii *Husí kůže* byl vcelku odvážný, režisér Rob Letterman na to však šel chytře. To, co natočil, připomíná jakési hororovější *Jumanji*. I přes přítomnost monster a nadprůměrné množství lekaček jde hlavně o fantasy dobrodružství plné atrakcí, odkazů a humorných pomrknutí. *Husí kůže* je ryzí

ROK: 2015, 2018
REŽIE: Rob Letterman a Ari Sandel
HRAJÍ: Jack Black, Dylan Minnette,
Odeya Rush, Madison Iseman,
Wendi McLendon-Covey

DARK
FANTASY

dětský horor, takže žádné krutosti a násilnosti se tu nedějí a před zlem lze obvykle buď utéct, nebo ho přechytračit.

Husí kůže i její podobně laděné pokračování s podtitulem *Ukradený Halloween* připomínají dětské, respektive rodinné hororové podívané z osmdesátých let, jako byli *Gremlins* nebo *Critters*, a daří se jim kombinovat hrůzu s humorem, dobrodružstvím i lehkou romancí pro teenagery. Druhý díl ovšem vsadil na nové hrdiny a obešel se (téměř) bez Jacka Blacka. A i když to v kinech na úspěch pořád stačilo, dalšího dílu už jsme se nedočkali.

KLETBA BRATRŮ GRIMMŮ

Terry Gilliam si chtěl splnit sen a natočit fantasy na motivy příběhů z knih bratrů Grimmů. Nedopadlo to extra slavně.

DARK
FANTASY

ROK: 2005

REŽIE: Terry Gilliam

HRAJÍ: Matt Damon, Heath Ledger, Lena Headey, Jonathan Pryce, Monica Bellucci

Bráchové-podvodníci chodí od vesnice k vesnici, kde chudým lidem předvádějí show založenou na neexistujícím monstře. Shrábnou peníze, potěší ženy a jdou o království dál. Jednoho krásného dne jim zatne tipec mazaný francouzský generál a bratři jsou nuceni seknout s pochybnou živností a vyšetřit zmizení devíti děvčátek.

Výjimečný autorský režisér Terry Gilliam vždy bojoval s větrnými mlýny filmového průmyslu, v tomhle případě ho ale bohužel nelitostný Hollywood spíš semlel. Počínaje castingem (chtěl obsadit Johnyho Deppa, ale produkující Weinstein mu tehdy řekl, že to není dost velká hvězda) a konče hádkami o finální sestřih. Do kin nakonec zamířila jen lehce nadprůměrná fantasy, která ztratila hodně z jedinečného rukopisu svého tvůrce. Tradičně úchvatná výtvarná stránka ustoupila prefabrikovaným digitálním efektům, a i proto *Kletba bratrů Grimmů*

nevykázala tak hutnou atmosféru a kompaktní vyprávění jako Gilliamovy nejlepší kousky.

Nás může alespoň hrát u srdíčka, že film vznikl v Česku a na tužemské fachmany přešla velká chvála.

LIGA VÝJIMEČNÝCH

Legendární Sean Connery se uvolil k tomu, že zachrání svět i bez postavy Bonda. A velmi toho litoval.

ROK: 2003

REŽIE: Stephen Norrington

HRAJÍ: Sean Connery, Naseeruddin Shah, Peta Wilson, Tony Curran, Stuart Townsend

Zhruba dekádu před *Avengers* zamířili do kin viktoriánští *Avengers* aneb film podle komiksu *Liga výjimečných* od Alana Moora. Slavný autor jako obvykle neměl radost z toho, že si jeho díla všiml Hollywood. Tentokrát ale nemohl protestovat moc nahlas, jelikož filmová *Liga výjimečných* sestává z postav, které nevymyslel on.

Hlavním tahounem filmu, který se natáčel i v Česku, je Allan Quatermain. Věhlasný dobrodruh má zabránit apokalypse a tak zásadní mise si logicky žádá velké posily, jimiž jsou kapitán Nemo, Mina Harker, Dorian Gray, Tom Sawyer, doktor Jekyll a neviditelný muž Rodney Skinner... no prostě spousta (super)hrdinů z konce 19. století. Jejich sešlost měla být ultimátním zážitkem pro fanoušky hororů a fantasy.

Bohužel nebyla. Natáčení *Ligy výjimečných* postihla řada problémů (především záplavy v Praze, které zničily kulisy za miliony) a výsledek slíznul tolik kritiky, že po něm Sean Connery a režisér Stephen Norrington ukončili svoje kariéry. Zkrátka... horor!

LEGENDA

Souboj světa a temnoty nikde nevypadal tak úchvatně jako ve fantasy od režiséra *Vetřelce* Ridleyho Scotta. Na pořádnou klasiku je toho ale třeba o fous víc...

Ridley Scott si na konci sedmdesátých let umanol, že natočí pohádku. Sice měl za sebou jen jeden film (svůj debut *Soupeři*), nesmírně ho ale lákala myšlenka originálního příběhu, který by místo adaptování známého materiálu přinesl na velké plátno něco nového.

Hollywood měl se Scottem trochu jiné plány a postavil mu do cesty jednu okamžitou sci-fi klasiku (*Vetřelec*) a jednu budoucí sci-fi klasiku (*Blade Runner*). Jakmile ale byl neoblomný Brit hotový s replikanty, začal shánět peníze na svoji vysněnou pohádku jménem *Legenda*, již dával celé ty roky dohromady s americkým spisovatelem Williamem Hjortsbergem.

Legenda vypráví o děsivém Pánovi temnot a jeho plánu ponořit celý svět do věčné noci. Skřet Blix dostane za úkol zabít poslední dva jednorožce, uspěje ale jen napůl, jelikož se do jejich záchranu vloží lesní muž Jack a krásná princezna Lili. Ti se spolu s dalšími lesními bytostmi záhy ocitnou v podzemí, kde musí porazit Pána temnot i jeho nebezpečné nohsledy.

Scott si původně myslel, že *Legenda* bude velkolepou podívanou se spoustou postav a dějových linií. V půlce osmdesátých let ale bylo natočení takového filmu naprosto nemyslitelné, takže režisér příběh osekával tak dlouho, až z něj vypadla přímočará temná fantasy.

Legenda přitom ze začátku rozhodně nepůsobí jako strašidelný film. Scott předvede nádherný les, své oblíbené jednorožce a dovádějícího Toma Cruise, jenž tu hladí lišku stejně roztomile jako Arnold kolouška v *Komandu*. Jakmile se však děj přesune pod zem, pohádkové veselí vystřídají hororovější tóny, jimž kraluje ikonický design Pána temnoty.

ROK: 1985

REŽIE: Ridley Scott

HRAJÍ: Tom Cruise, Mia Sara,
Tim Curry, David Bennent, Robert Picardo

DARK
FANTASY

Rudý ďábel s obřími rohy, v jehož tváři byste nikdy nepoznali Tima Curryho (ano, původní klaun Pennywise z *To*), patří mezi nejvýraznější filmové padouchy všech dob a má na svědomí nejednu dětskou noční můru. A i když *Legendě* ve své době kritici naložili, před prací maskérů smekli všichni.

Scottova *Legenda* se i díky tomu stala s přibývajícím roky nefalšovaným kultem. Vypravěčsky sice pořád vrávorá, jinak ale jde o unikátní fantasy, jejíž výtvarné pojetí bere dech.

MRTVÁ NEVĚSTA

TIMA BURTONA

Mistr roztomilé temnoty vás zve do loutkové země mrtvých a servíruje love story mezi hromadou kostí. A je to větší romantika, než byste od Burtona čekali.

DARK
FANTASY

ROK: 2005

REŽIE: Tim Burton, Mike Johnson

HRAJÍ: Johnny Depp, Helena Bonham Carter,
Emily Watson, Albert Finney,
Christopher Lee

Kdybyste se skalních fanoušků Tima Burtona zeptali, který snímek je nejlepším příkladem jeho osobitého vizuálního stylu a poetiky, většina z nich zřejmě uvede *Ospalou díru* a právě *Mrtvou nevěstu*. Příběh mladého Viktora, který se omylem zasnoubí s mrtvou Emily, sice vychází z rusko-židovské lidové pohádky, jež si naopak vzala inspiraci z neveselých historických faktů

o zavražděných nevěstách, ve skutečnosti je ovšem snímek v podstatě takovým „best of“ všech burtonovských motivů a prvků z jeho předchozích hitů.

Z *Beetlejuice* si bere návštěvu ve světě mrtvých. Hlavní hrdina v podání Johnnyho Deppa je roztržitý a má vizáž i hlas jako vyšetřovatel Ichabod Crane ve zmiňované *Ospalé díře*. Se souběžně natáčeným filmem *Karlík a továrna na čokoládu* a spoustou dalších burtonovek sdílí *Mrtvá nevěsta* motiv střetu šedivé reality s daleko živějším, vášnivějším a upřímnějším jiným světem. A určitě zde prolétne i nějaký ten netopýr.

No, a pak jsou tu samozřejmě ještě *Ukradené Vánoce*, které Burton svého času pouze produkoval a byl autorem námětu, na něž *Mrtvá nevěsta* stylově úzce navazuje stop-motion animací, podobnou stylizací postav i několika chytlavými songy Dannyho Elfmana. Ponurý výlet do viktoriánské Anglie už ale režíroval přímo Burton, byť ve spolupráci s Mikem Johnsonem. *Mrtvá nevěsta* je dokonalou esencí jeho stylu a výtvarného uchopení, hravosti, lásky k brakům, černohumorného pojetí a roztomile ponuré, ale pořád zatraceně divácké atmosféry.

Výsledkem je neodolatelný animák se sympatickými postavami, které zaplavily všechny halloween-ské party. Nikdo totiž nedokáže okouzlit diváky mixem temné love story a výletu do světa plného mrtvol tak chytlavě jako Tim Burton na vrcholu svých tvůrčích sil.

MĚSTO ZTRACENÝCH DĚTÍ

Pohádka, fantasy, nebo horor?
Francouzští filmaři si dokázali pohrát se
žánry a vytvořit úchvatnou podívanou.

ROK: 1995

REŽIE: Jean-Pierre Jeunet, Marc Caro

HRAJÍ: Ron Perlman, Judith Vittet,
Daniel Emilfork, Dominique Pinon,
Jean-Claude Dreyfus

Režisér Jean-Pierre Jeunet byl vždycky audiovizuálně odvážný, ale zároveň dokázal do svých efektních filmů schovávat zajímavé příběhy. Jeho *Město ztracených dětí* se dost podobá starším *Delikatésám* nebo novější a slavnější *Amélii z Montmartru*, ovšem na rozdíl od zmíněných mnohem víc spadá do žánru fantasy. I když i tentokrát Jeunet a jeho režisérský parták Marc Caro míchají styly i nálady a dojde i na sci-fi, pohádku nebo horor.

Děj se odehrává v bizarním městě, kde šílený Krank unáší děti a snaží se krást jejich fantazii. Jeho pohůnci právě unesli chlapce, kterého hledá jeho bratr a parta sirotek pod vedením odvážné Miette.

Město ztracených dětí je úchvatná podívaná, která svou výraznou formou připomíná to nejlepší od Guillerma del Tora nebo Tima Burtona – i tady se kombinuje temná a pohádková atmosféra. Je vloženo radost kochat se detaily, unikátním prostředím a jednoduchým, ale silným příběhem.

DALŠÍ DARK FANTASY FILMY

ROHY

Adaptace hororové knihy od Joe Hilla, mj. syna slavného spisovatele Stephena Kinga, v níž si hlavní roli zahrál představitel Harryho Pottera, Daniel Radcliffe. Když za podivných okolností zemře jeho přítelkyně, stane se nenápadný mladík hlavním podezřelým.

Už tak dost nepříjemnou situaci, kterou se snaží mocně zahánět alkoholem, ještě zhorší fakt, že mu na čele začínají vyrůstat dva rohy... Daniel Radcliffe exceluje v netradiční hororové fantasy a opět dokazuje, že opravdu není hercem jedné role.

MORTAL INSTRUMENTS

Úsměvná fantasy říznutá ještě úsměvnější romantikou se točí okolo patnáctileté dívky, která zjistí, že náš svět ochraňují Lovci stínů, napůl lidé a napůl andělé. Jejich úkolem je likvidovat upíry, vlkodlaky a další monstra a ona sama, aniž by to věděla, do tohoto světa také patří. I přes velké ambice rozjet novou fantasy sérii skončily *Mortal Instruments* hned po prvním dílu.

SÍLY TEMNA

Akční fantasy se odehrává v současnosti a točí se okolo potomků čtyř čarodějnických rodin. Čím víc používají své schopnosti, tím jsou slabší. Pak se ale objeví pátý a chce se pomstít za příkoří, která předci hrdinů spáchali na jeho rodině. Chvillemi efektní, většinu času však nepřilíši nápaditá moderní fantasy zapadla jen pár měsíců po premiéře.

OSPALÁ DÍRA

Bezhlavý jezdec vraždí obyvatele amerického městečka a režisér Tim Burton skládá poctu svým oblíbeným filmům a filmařům.

DARK
FANTASY

ROK: 1999

REŽIE: Tim Burton

HRAJÍ: Johnny Depp, Christina Ricci,
Miranda Richardson, Casper Van Dien,
Jeffrey Jones, Christopher Walken

Kostýmní fantasy horor *Ospalá díra* bývá považovaný za jeden z nejtýpčtějších snímků Tima Burtona. Přitom ho však měl režisovat někdo úplně jiný! Pověst Washingtona Irvina z roku 1820 se dočkala několika celovečerních a seriálových adaptací a bezhlavý jezdec, který děsí za nocí obyvatele amerického městečka, byl i hrdinou jedné animované disneyovky. Zrovna k ní ovšem měla mít *Ospalá díra* hodně daleko. Původně si na ni dělal záslusk Kevin Yagher, odborník na speciální efekty a tvůrce slavné masky Freddyho Kruegera z *Noční můry v Elm Street*. Jeho film měl být levný slasher, v němž by každých pár minut někdo umřel hodně ošklivou smrtí a krev by tekla proudem. Jenže brzy se ukázalo, že studio má o *Ospalé díře* jiné představy.

Yagher byl tedy odstaven a nabídku točit dostal právě Burton. Ten horory vždy miloval a v *Ospalé díře* se mohl konečně pořádně vyblbnout: obsadil do ní svého oblíbence Johnnyho Deppa (chtěl i Winonu Ryder, s níž dříve spolupracoval, ale ta ho odmítla) a na stavbu kulis najal lidi, kteří mu pomáhali už s komiksovým *Batmanem*. V příběhu plném šermovaček, uťatých hlav, čarodějnic a temnoty Burton složil poklonu starým hororům společnosti Hammer, filmům Rogera Cormana, německému expresionismu nebo starému *Frankensteinovi*. A do jedné z menších rolí obsadil i žánrovou legendu Christophera Lee.

Výtvarně opulentní vize si uchovala hororové prvky (jak jinak natočit film o bezhlavém jezdcí, který seká svým obětím palice), vyložení děsivá podívaná to ale není. Burton s multioscarovým kameramanem Emmanuelem Lubezkim přitlačil na fantaskní vizuál a nadpřirozenou atmosféru, vedle goticky stylizované hrůzy nabídl i skvělé akční scény, osobitý černý humor, výtečné efekty a především dechberoucí výpravu oceněnou po právu Oscarem. Ne nadarmo jde o jeden z nejoblíbenějších filmů všech dob.

SEDMÁ PEČEŤ

Bergmanovo působivé podobenství o životě a smrti, které odolává působení času.

ROK: 1957

REŽIE: Ingmar Bergman

HRAJÍ: Max von Sydow, Gunnar Björnstrand, Bibi Andersson, Bengt Ekerot, Nils Poppe, Inga Gill, Maud Hansson

Režisér Ingmar Bergman natočil během svého života nespočet výborných filmů. On sám však měl nejraději právě metaforickou *Sedmou pečeť*, fantasy opus o vykoupení.

Sedmá pečeť proslavila Maxe von Sydowa. Při pohledu do strhané rytířovy tváře má člověk pocit, že sleduje moudrého padesátníka, von Sydowovi přitom bylo v době natáčení pouhých dvacet osm let! Jeho postava se vrací z křížové výpravy do morem sužované domoviny a právě tam rozehraje šachovou partii se Smrtí, v níž nejde jen o její vlastní život.

Smrt pronásleduje šlechetného, leč pasivního rytíře na každém kroku, a ten si postupně uvědomuje, že tuto hru nemůže vyhrát. Bergman prostřednictvím silných obrazů působivě znázornil mlčení Boha tváří v tvář lidskému utrpení, čímž se zároveň vyrovnával se svým otcem-knězem. Zato přízemní zbrojnoš vystihuje Bergmanův tehdy už pragmatičtější přístup k životu. I přes svou artovost je vyprávění dodnes úderné i přístupné a řadí film mezi stále živé absolutní klasiky ze zlatého fondu.

TEMNÉ STÍNY

Tim Burton se za pomoci Johnnyho Deppa a Evy Green snaží vrátit ke svým režijním začátkům.

ROK: 2012

REŽIE: Tim Burton

HRAJÍ: Johnny Depp, Michelle Pfeiffer, Helena Bonham Carter, Eva Green, Jackie Earle Haley, Jonny Lee Miller

DARK
FANTASY

Film *Temné stíny* vypráví o kdysi mocném muži, který se zamiloval do krásné čarodějnice a pak jí zlomil srdce. A to nikdy není úplně dobrý nápad. Dalších dvě stě let tak musel strávit pohřbený zažíva, jenom aby v roce 1972 zjistil, že jeho kdysi slibné panství upadá v zapomnění a zákerná čarodějka s ním má stále pár nevyřízených účtů.

Rodina Collinsových nápadně připomíná jinou slavnou a do velké míry podivnou familií – nová *Addamsova rodina* z toho ale nakonec nevzešla. A to si přitom Burton sehnal do své hororové fantasy komedie přímo fantastické obsazení. Ani Johnny Depp, a dokonce ani přenádherná Eva ale nedokázali slibný a výtvarně jaksepatří košatý projekt vytáhnout nad vody průměru. Až příliš mnoho gagů se totiž míjelo účinkem, v paměti zůstala hlavně hodně divoká milostná scéna.

SÉRIE STMÍVÁNÍ AKA TWILIGHT SÁGA

Megaúspěšná a mnohdy taky nenáviděná adaptace knižních bestsellerů, ze které se dívkám dodnes podlamují kolena.

DARK
FANTASY

ROKY: 2008–2012

REŽIE: Catherine Hardwicke, Chris Weitz,
David Slade, Bill Condon

HRAJÍ: Kristen Stewart, Robert Pattinson,
Taylor Lautner

Bella byla vždycky trochu jiná. Zhruba tak nějak začíná popis hlavní postavy knihy, která vypráví o osudové lásce mezi nenápadnou Bellou a ještě nenápadnějším upírem Edwardem. Takový vztah má pochopitelně mnohá úskalí, ať už to jsou namakaní vlkodlaci bez triček, ostatní upíři, kteří na vztahy moc nejsou, ale zato mají pořádnou žízeň, nebo fakt, že sex mezi člověkem a upírem není dvakrát bezpečný. A co teprve, kdyby spolu ti dva chtěli mít dítě...

V hlavních rolích vysmívané, ale zároveň celosvětově veleúspěšné série se objevili Kristen Stewart a budoucí Batman Robert Pattinson. O výkonech obou herců by se daly napsat romány, zejména pohledy ustarané Belly se na internetových fórech a na YouTube staly předmětem početných vtipů, na takové věci však náctileté fanyanky nehledí. Těm obvykle stačí, že je Edward pohledný a okouzluje, jak se patří ztrápený hrdina s tajemstvím a vnitřními démony, co se nebojí odhodit svršky. A podobně jako Bella mu zcela propadly.

Ze *Stmívání* a jeho pokračování se stal ohromný fenomén, který navíc nastartoval vlnu rozličných epigonů. Kina v následujících letech zaplavily nejrozličnější adaptace young adult bestsellerů s mladými a často emočně rozháranými hrdiny – některé byly úspěšnější, například dystopické *Hunger*

Games, a jiné naopak vyhořely, jako třeba kouzelné *Mortal Instruments*.

Filmové verze knižních hitů Stephenie Meyer tak nastolily novou éru fantasy adaptací, s ohledem na hodně sporné kvality nejen celé série by si ji ale leckdo odpustil. I dívky a roztoužené ženy si nicméně zaslouží svoje guilty pleasures a sérii je nutné přiznat, že navzdory časté výměně režisérů si udržela jednotlý styl a pro mladou generaci divaček se stala jedním z popkulturních pilířů, zahrnujícím kromě knih a filmů i populární soundtracky a svérázný svět literárních fan-fiction.

Produkční společnost Summit Entertainment a její vlastník studio Lionsgate má však více než tři miliardy důvodů, proč by se teoreticky mohlo chtít ke značce v budoucnu vrátit. Překvapení bychom rozhodně nebyli – dokud nebude poblíž Blade, můžou se světélkující emo upíři vždycky znovu beztestně zjevit.

SÉRIE UNDERWORLD

Temná hororová fantasy plná akce přenesla souboje klasických monster do ulic velkoměst. A představila světu Kate Beckinsale.

Underworld patří mezi snímky nepokrytě inspirované slavným *Matrixem* a neomaleně sázející na to, že když budou vypadat alespoň trošku podobně, lidi do kina prostě přijdou. A bude jim přinejmenším chvilku jedno, že koukají na film, který je výrazně lacinější a výrazně slabší. Ale bylo by nefér se téhle sérii vysmívat, protože pár zajímavých nápadů měla.

Už jen samotný svět a příběh. Ten se točí okolo stovky let trvající války, v níž si jdou po krku arogantní upíři a brutální vlkodlaci. Lidé o tomhle sváru nemají ani páru, ačkoli monstra v bojích používají nejen pařáty a zuby, ale i pistole a granáty.

ROKY: 2003–2016

REŽIE: Len Wiseman, Patrick Tatopoulos, Anna Foerster a další

HRAJÍ: Kate Beckinsale, Michael Sheen, Bill Nighy, Scott Speedman

DARK
FANTASY

Tehdy debutující režisér Len Wiseman dostal za úkol natočit levně film, který by vypadal efektně, a to se mu povedlo. Celá série *Underworld* se nebojí míchat hororové a fantasy prvky a její třetí díl se odehrává ve středověku, přim tu ovšem obvykle hrají efektní akční scény plné zpomalovaček a tehdy začínající sexbomby Kate Beckinsale, nacpané do co možná nejtěsnějšího koženého oblečení. Veškeré snahy budovat nějaký velký svět s bohatou historií, starobylými klany, politikařením, stovky let starou nenávistí a třeba i pokusy o romanci ve stylu Romea a Julie (Romeo je tu coby geneticky vytvořený hybrid upíra a vlkodlaka) jsou jaksi navíc, působí běčkově a často jen jako výplň mezi akčními scénami.

Jenomže tahle kombinace efektních přestřelek a krvavých bitek opepřená o jakžtakž fungující svět na diváky vcelku fungovala. Série *Underworld* se dočkala pěti dílů a v Hollywoodu se pořád mluví o tom, že ještě neřekla své poslední slovo. A i když co do kvality nejde o žádné veledílo, dá se říct, že pokus o zasazení příběhů o klasických monstrech do moderního světa nakonec vyšel.

Tradičních upírů a vlkodlaků jsme v kinech viděli spousty. Tihle sice vypadají, jako kdyby utekli z počítačové hry, ale mají svůj styl, který spoustu diváků baví dost na to, aby u série zůstali i v časech, kdy tvůrcům došly originální nápady.

VAN HELSING

Drákulův věhlasný protivník se dočkal explozivního hollywoodského faceliftu. Volume doprava, nabít kuši, jedeme z kopce!

DARK
FANTASY

ROK: 2004

REŽIE: Stephen Sommers

HRAJÍ: Hugh Jackman, Kate Beckinsale,
Richard Roxburgh, David Wenham

Představte si, že vezmete režiséra úspěšných *Mumií* a největší hvězdu *X-Menů* a necháte je epicky oživit nejslavnější filmová monstra. Zní to jako tutovka, co? Tak přesně tohle si myslelo studio Universal, když v roce 2004 nalilo 160 milionů dolarů do *Van Helsinga*.

Spousta lidí předpokládala, že půjde o příběh mladého profesora Abrahama Van Helsinga, Drákulova protivníka

z románu Brama Stokera (a jeho mnoha adaptací). Režisér Stephen Sommers a Hugh Jackman ale měli trochu jiné plány a představili světu Gabriela Van Helsinga, Abrahamova mladšího bratra a též filmového nástupce, resp. převtěleného archanděla Gabriela. V podstatě si můžete vybrat, co z toho se vám líbí nejvíc.

Jackmanův Gabriel Van Helsing byl každopádně nalezen na schodech kostela, aniž by tušil, jak se tam ocitl, a záhy se dostal do služeb Vatikánu. Mezi jeho unikátní schopnosti totiž patří lovení monster, což se mu určitě bude hodit na jeho nejnovější misi – výletu do Transylvánie, kde na něj čeká Drákula, Vlkodlak, Frankensteinovo monstrum nebo Kate Beckinsale v pečlivě utaženém korzetu.

Ano, takhle na papíře to je splněný sen fanoušků velkých a pořádně temných fantasy. Sommersova pocta klasickým monstrům, která má skvělý černobílý začátek a sympatickou českou stopu (kromě kulis a řemeslníků i Danu Morávkovou!), sice utržila solidní peníze, ale ve své době platila spíš za zklamání, u něhož se kromě plytkého scénáře kritizovaly zejména nedopečené triky.

Podobně jako u dvojky *Mumie* se zkrátka Sommers do svého akčního spektaklu vrhl až příliš po hlavě. Jen ať se to všechno řeže a bouchá to, příběh (a hodně podivný Drákula) se nějak spasí ve střížně.

Gabriel se tak místo filmové série dočkal jednoho divokého dobrodružství, po němž se jméno Van Helsing nadlouho uklidilo z velkého plátna, byť k nevoli pár skalních fanoušků.

DOBRODRUŽNÉ FILMY SE ŠPETKOU FANTASY

Napínavé dobrodružství napříč kontinenty,
to je to pravé ořechové pro všechny kluky i holky.
Charismatických hrdinů jsou plné akční filmy,
ale když dobrodruh narazí na artefakt nebo nepřítele
oplývajícího superschopnostmi, ocitá se jednou
nohou v říši fantasy. Indiana Jones jen hledá
kalich věčného mládí, mumie už operuje v egyptském
záhrobníku a v hollywoodských blockbusterech
těchto žánrových koktejlů, v nichž se kříží
vše lákavé a úspěšné, najdeme bezpočet.

Vybrali jsme ty nejtypičtější,
v nichž jsou fantasy elementy jednoznačně
ku prospěchu celému příběhu.

BARON PRÁŠIL

Světácký baron Prášil si dokáže vymyslet celé světy, srdce půvabné princezny však přesto dává přednost progresivnímu a vědu zastupujícímu mládí.

DOBRODRUŽNÉ
FANTASY

ROK: 1961

REŽIE: Karel Zeman

HRAJÍ: Miloš Kopecký, Jana Brejchová,
Rudolf Jelínek, Karel Höger,
Jan Werich, Rudolf Hrušínský

Magie Karla Zemana opět úřaduje! Vedle adaptace několika děl Julese Verna se Karel Zeman pustil i do převyprávění příhod Barona Prášila. Ty vyšly v Německu na konci 18. století jako satirický cestopis, jehož titulní hrdina díky své fantazii porušuje fyzikální zákony a suverénně tak paroduje dobové chvástaly.

Kniha se o necelé století později dočkala ikonických ilustrací od Gustava Dorého, z nichž Zeman vycházel. Zdrojový materiál mu poskytoval ideální prostor k vizuálním i narativním hrátkám, jelikož díky povaze díla bylo možné vymyslet si cokoliv; toho ostatně využil už v roce 1911 Zemanův předchůdce v magické filmařině Georges Méliès.

Oproti svému zvyku Zeman obsadil do filmu tehdejší hereckou extratřidu. V titulní roli tudíž kouzlí Miloš Kopecký, který se uchází o krásnou Janu Brejchovou. Cyrana žijícího na Měsíci si zahrál Karel Höger, kapitána lodi zase Jan Werich a tureckého sultána Rudolf Hrušínský.

Ano, seznam postav ukazuje, že tady se fantazie zrovna neupejpala. Už úvodní cesta pozemského dobrodruha na Měsíc, kde potká skupinku básníků a šlechticů, jasně napovídá, že tady logika frnkla na vedlejší kolej, zatímco nespoutaná hravost a kreativní řešení libovolné příběhové situace jsou hlavními esy v Zemanově notně vyprášeném rukávu.

Další zásadní devízou je samozřejmě neskutečná technická stránka a velkorysé výtvarné pojetí s oslnivou trikovou výbavou.

Snímek dnes můžete vidět ve verzi restaurované roku 2016, kde vynikne množství barevných filtrů i podmanivý rudý dým zahalující několik scén. Přestože je nový přepis o několik minut kratší, to hlavní zůstalo – střet moderního astronauta v podání Rudolfa Jelínka se žoviálním zástupcem zastarávajícího světa.

Ve filmu se praví, že Měsíc býval zaslíben snílům a fantastům, ale na počátku šedesátých let minulého století byl Zeman přesvědčen, že budoucnost patří vědcům a badatelům. Jak praví jeho Cyrano: „Širák odhazuji v dál, ať letí hvězdám v ústrety, ať naším jménem vítá všechny vás odvážné, kdo jste už na cestě do velké náruče, která se zove vesmír.“

Generační střet a pevná víra v osvícenou budoucnost snad nikdy nebyly podány s tak okouzující lehkostí.

CESTA DO STŘEDU ZEMĚ (1959)

Co se skrývá ve středu planety Země?
Pokud jste neviděli *Dobu ledovou 4*,
tak se ani neptejte!

ROK: 1959

REŽIE: Henry Levin

HRAJÍ: Pat Boone, James Mason,
Diane Baker, Arlene Dahler,
Alan Napier

Hollywood se v padesátých a šedesátých letech zamiloval do knih Julese Verna a *Cesta do středu Země* rozhodně patří k jejich lepším adaptacím.

Profesoru Lindebrookovi se dostane do rukou neobvyklá hornina s vyrytými runami. Rozhodne se uspořádat výpravu na Island a v jícnu tamní sopky objeví fantastický svět. A divák může žasnout nad podzemními labyrinty plnými gigantických jeskynních sálů, obřích nejedlých hub, podzemních moří a smrtelně nebezpečných monster.

Speciální efekty byly na svou dobu špičkové, ale dnes už samozřejmě málokoho oslní. A to platí i o hereckých výkonech. Přesto jde o jednu z nejpopulárnějších fantasy z éry klasického Hollywoodu, po jejímž zhlédnutí budete zase o fous víc hrdí na to, jak s verneovkami dokázal ve stejné době čarovat náš Karel Zeman.

DALŠÍ DOBRODRUŽNÉ FILMY

CESTA DO STŘEDU ZEMĚ

V Hollywoodu se stalo tradicí vykrádat slavné dobrodružné romány Julese Verna a tato *Cesta do středu Země* z roku 2008 patří k průměrnějším adaptacím jeho díla. Geolog Trevor v podání

Brendana Frasera a jeho synovec se vydávají na Island po stopách mladíkova ztraceného otce a vědcova bratra. S pomocí půvabné expertky se dostanou do samotného středu Země a zjistí, že známá kniha ve skutečnosti není fikce.

CESTA NA TAJUPLNÝ OSTROV 2

Brendan Fraser tady přenechává hlavní roli Dwayne Johnsonovi, ale jinak je vše při starém. Místo cesty do středu Země se diváci v roce 2012 dočkali dobrodružství

na tajuplném ostrově kdesi v Pacifiku a Jules Verne by jistě nevěřil svým očím. Chvilími dost absurdní scény vyvažuje celkem slušná akce a tempo, které divákovi naštěstí nedovolí příliš přemýšlet nad slabým scénářem.

EXPEDICE: DŽUNGLE

Dwayne Johnson a Emily Blunt uprostřed Disneyho hračkářství. Na motivy jedné atrakce v Disneylandu vzniklo dobrodružství, které ukazuje, jak vypadá rodinný blockbuster v roce 2021: hodně barev, proměn prostředí i situací, neustálá akce a digitální hody.

Odlehčená variace na *Mumii* či *Piráty z Karibiku* stojí hlavně na povedeném castingu, v němž Dwayne Johnson hraje sám sebe a emancipovaná Emily Blunt táhne děj. A to holt musí stačit. Disney avizuje druhý díl, dokud ho ale nevidíme, neuvěříme v jeho vznik...

DOBRODRUŽSTVÍ BARONA PRÁŠILA

Český *Baron Prášil* má v Británii velkého konkurenta. Uhrančivý karneval masek a významů pod taktovkou Terryho Gilliama je dodnes fascinující podívanou.

DOBRODRUŽNÉ
FANTASY

ROK: 1988

REŽIE: Terry Gilliam

HRAJÍ: John Neville, Eric Idle,
Sarah Polley, Oliver Reed, Jonathan Pryce,
Uma Thurman, Robin Williams

Dobrodružství Barona Prášila bylo pro Terryho Gilliama završením tématu, jemuž se věnoval většinu osmdesátých let. Vedle *Monty Pythonova smyslu života*, poslední velké spolupráce s jeho komediálními bratry z létajícího cirkusu, totiž natočil *Zloděje času* a *Brazil*, snímky, které společně s příběhem barona Prášila tvoří velmi volnou trilogii o vzpouře jedince proti společenské šedi, konformitě a snaze potlačit fantaskní prvky reality.

Asi nikoho nepřekvapí, že svérázný Gilliam musel se studiovými pohlaváry svést mnoho bitev, než se snímek podařilo natočit a dotáhnout do zdárného konce. Rozpočet byl dvojnásobně překročen, film v kinech pohořel, režisérovy nemalé emoční šrámy pomohly alespoň částečně zahojit snad jen pochvalné kritiky.

Gilliam se nechal inspirovat i starší klasikou Karla Zemana, který podle něj vystihl pravého ducha postavy barona Prášila. Příběh se od slavného českého snímku nijak zásadně neliší, navíc však odráží i peripetie, jimž musel Gilliam před vznikem snímku sám čelit: baron Prášil je zde vykreslen jako stárnoucí fantasta, který si realitu nejen rád přibarvuje, ale skutečně ji dokáže i zásadně ovlivnit. V osvětské době však není pro takový přístup k životu místo.

Své sympatie vůči hlavnímu hrdinovi naznačuje Gilliam už v úvodu, kdy po informaci o ukotvení

příběhu do pomyslného věku rozumu následují záběry válečného běsnění. Jestli je tohle rozumný svět, z něhož člověk nemá vybočovat, pak baron Prášil (a zjevně ani Gilliam) nechce být jeho součástí. Dětinský stařec se vydává na cestu za zachranou města obléhaného nepřátelskými vojsky, o ukotvení v realitě se tak paradoxně stará racionálně přemýšlející malá holčička, která mu pomáhá najít jeho staré přátele a probudit v nich pozapomenuté schopnosti.

Na poměry prášilovského tématu je příběh překvapivě čitelný, přehledný a hlavně zábavný. Postupně se divák může pokochat mladičkou Umou Thurman, pitvořivým Oliverem Reedem, úlisným Jonathanem Prycem či kouzelně slizkým Robinem Williamsem. Nejen kvůli produkčním patáliím, ale i těžko napodobitelné hravosti, neskonale nápaditosti a vizuální opojnosti Gilliamovy verze se dodnes jedná o poslední filmovou adaptaci příhod barona Prášila.

INDIANA JONES

A DOBYVATELÉ ZTRACENÉ ARCHY

Tajemná archa úmluvy, nacisté, dobrodružství
a nejslavnější filmový archeolog všech dob poprvé v akci.

George Lucas vymyslel *Star Wars*. Steven Spielberg natočil *Čelisti* nebo *Jurský park*. Ti dva jsou celoživotní kamarádi, a když takhle leželi na pláži na Havaji a čekali, jak v kinech uspějí Spielbergova *Blízká setkání třetího druhu*, trochu se zakecali. A výsledkem byla o pár let později filmová sága, kterou si většina diváků představí, když se řekne „dobrodružství“. Řeč je samozřejmě o Indianu Jonesovi.

George Lucas odjakživa miloval šestákové romány z třicátých a čtyřicátých let a příběhy o hrdinech z vesmíru, šílených vědcích nebo o Zorrovi a měl v plánu si něco podobného taky vymyslet. Jenže jeho dobrodružný projekt o odvážném archeologovi, který bojuje s nacisty a pátrá po ztracených pokladech minulosti, musel ustoupit *Star Wars*. Když se ale Spielberg na Havaji Lucasovi přiznal, že by si strašně rád natočil bondovku, jen by v ní nemusel

ROK: 1981

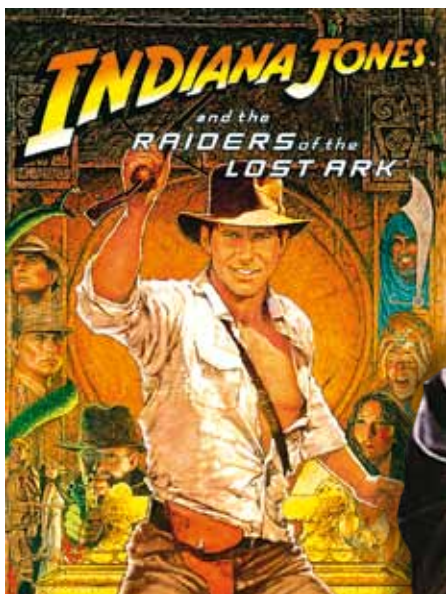
REŽIE: Steven Spielberg

HRAJÍ: Harrison Ford, Karen Allen,
Paul Freeman, John Rhys-Davies,
Ronald Lacey, Denholm Elliott

DOBRODRUŽNÉ
FANTASY

mít všechna ta technická udělátka, jeho kolega zbystřil. A řekl, že by možná o něčem věděl...

Stačila chvilka a oba pánové poznali, že jsou na stejné vlně. Domluvili se, že nový hrdina by měl být kombinací právě Zorra a ikony sci-fi braků Bucka Rogerse, křestní jméno dostal podle Lucasova psa a příjmení mělo být typicky americké, z původního Smithe se ovšem postupem času stal Jones. Spielberg s Lucasem se shodli hlavně na tom, že jeho dobrodružství bude poctou hrdinům starých časů a že nepůjde o žádného špiona nebo tajného agenta, ale o archeologa. Prostě nejzábavnější učitel

Steven Spielberg stvořil ikonického hrdinu i jednu z nejslavnějších úvodních scén.

1

1 Tajemné návody, jak se dobrat cíle, od Indyho okopírovaly desítky filmů i her.

2 Indyho první partnerka Karen Allen se vrátila ve čtvrtém díle, ten už je ale ryzí sci-fi (a navíc slabě).

2

dějepisů všech dob. A že film pojmu tak, aby se líbil dětem i dospělákům.

Přibrali scenáristu Lawrence Kasdana a začali ze sebe sypat nápady. Každý sice trochu jiné, ale našťastí se nebránili kompromisům, jejich Indy tak měl být kombinací Jamese Bonda, Clinta Eastwooda a hrdinů ze samurajských klasik režiséra Akiry Kurosawy. Zbývalo najít vhodného hereckého představitele. Původně se jím měl stát Tom Selleck, ale bohužel byl smluvně vázán v televizi, a tak se Lucas nechal ukecat, aby dal šanci Harrisonu Fordovi. Sám tušil, že je pro tu roli ideální, nechtěl však, aby to vypadalo, že po *Star Wars* a dramatu *Americké graffiti*, kde se Ford také objevil, dohazuje práci kamarádům.

Ford se nakonec ukázal být ideální volbou. Dokázal Indyho divákům prodat jako hrdinu, jenž s bičem a kloboukem bojuje proti přesile nacistů, i jako archeologa a badatele přednášejícího na vysoké škole. A díky téhle kombinaci profesí působí lidsky a uvěřitelně. Lucas měl přitom v sedmdesátých letech o hlavním hrdinovi dost odlišné představy a chtěl, aby to byl mistr bojových umění a milovník nočních klubů i žen podobný Bondovi. Scenárista Philip Kaufman, který před úspěchem *Star Wars* zkoušel s Lucasem napsat scénář, ale z Indyho udělal kombinaci vědce, badatele a hrdiny. A právě on vymyslel, že Indiana Jones bude hledat archu úmluvy.

Indy k tomuhle hledání přistupuje jako archeolog, na rozdíl od svých protivníků z nacistického

Německa. Ti po arše úmluvy pátrají proto, že Adolf Hitler byl posedlý okultismem a věřil, že archa učiní jeho armády neporazitelnými. Jones naproti tomu přistupuje k arše s mnohem větší úctou – sám ví, jak její sílu popisují biblické texty, ale pokouší se ji vypátrat a zmocnit se jí především proto, že jde o cenný historický artefakt, ne aby zvrátil průběh dějin. Větší nebezpečí pro něj představují náckové. Jak on je nesnáší...

Fantasy prvky jsou v *Dobyvatelích ztracené archy* většinu času spíš naznačovány. Mluví se o nich, respektive o možnosti, že v arše existuje jakási nadpřirodácká síla, a kdo ji ovládne, získá obrovskou moc. Spielberg s Lucasem tu však pracují hlavně s tajemnem, naznačováním a nejistou možností, že se něco může stát, a až v samotném finále vyloží karty na stůl a definitivně prozradí, jak to s onou relikvií je.

Dobyvatelé ztracené archy tak skutečně patří spíš do dobrodružného žánru než do klasické fantasy.

Když už, tak Lucas se Spielbergem sázejí spíš na mystiku, naznačování a atmosféru nejistoty, kdy si divák stejně jako hrdinové nemůže být nikdy jistý, co je pravda, co dějiny a co už přesahuje lidské schopnosti a chápání.

I 40 LET POTÉ JSOU DOBYVATELÉ PILÍŘEM DOBRODRUŽNÉHO ŽÁNRU. ZVLÁDNE SE PÁTÝ DÍL KVALITOU ALESPŇ PŘÍBLÍŽIT?

INDIANA JONES

A CHRÁM ZKÁZY

Druhý díl Indiany Jonese jasně ukázal, jak to vypadá, když se dvě filmařské legendy naprosto utrhnou ze řetězu.

V roce 1982 byli George Lucas a Steven Spielberg králi Hollywoodu. Zatímco Lucas pracoval na *Návratu Jediho*, velkém finále trilogie z předaleké galaxie, Spielbergův *E.T. – Mimozemšťan* právě překonal *Star Wars* a stal se nejvýdělečnějším filmem všech dob. Všichni tak napjatě vyhlíželi Spielbergův další projekt a Lucas dělal všechno pro to, aby šlo o pokračování *Dobyvatelů ztracené archy*.

Z prvního dobrodružství Indiany Jonese se o rok dříve vyklubal megahit, a přestože Lucas tvrdil, že má v hlavě tři příběhy, ve skutečnosti neměl vymyšlenou ani dvojku. Začal tedy rychle sypat z rukávu náměty, mezi nimiž figurovalo třeba ztracené údolí, v němž by Indy objevil dinosaury, anebo skotský hrad plný duchů.

Spielbergovi se nic z toho nelíbilo (ehm, dinosaury!) a kývl až na výlet do Indie, kde se měl slavný archeolog poprat s nebezpečnou sektou, která lidem trhá srdce z těla. Původně se počítalo s tím, že se po Indyho boku znovu objeví jeho láska Marion. Lucas ale chtěl Indiana Jonese co nejvíc stylizovat do Jamese Bonda, takže mu kromě nové hrozby a nových exotických lokací přihrál i zbrusu novou slečnu – věčně vyděšenou zpěvačku Willie.

Většina lidí od *Chrámu zkázy* čekala klasické pokračování, jež patřičně nafoukne všechno, co se povedlo na jedničce. O to větším překvapením proto bylo, když se v kinech objevila temná výprava do Pankotského paláce, v jehož útrobách je Indy svědkem magických rituálů a musí společně se sirotkem Kráťasem osvobodit desítky dětských otroků.

Indie měla ze vzkříšení sekty Thuggů nebo legendární hostiny s opičími mozečky takovou radost, že film zakázala na svém území natáčet i promítat, a dobová kritika lamentovala nad tím, že Indy

ROK: 1984

REŽIE: Steven Spielberg

HRAJÍ: Harrison Ford,
Kate Capshaw, Jonathan Ke Quan,
Amrish Puri, Dan Aykroyd

DOBRODRUŽNÉ
FANTASY

ztratil svoji dobrodružnou jiskru. Čas ale jasně ukázal, že tahle strašidelná odbočka nemířila úplně vedle. Ba naopak!

Chrámu zkázy byl (společně s *Gremlins*) zodpovědný za vznik nového ratingu PG-13, jenž Hollywoodu povolil lehce drsnější dětské filmy. Zároveň pak jde o učebnicový příklad dvojky, která se odmítá schovat ve stínu jedničky a pořád naplno baví. A můžete vzít jed na to, že se v důlních vozících – v jedné z nejvelkorysejších akčních scén žánru vůbec – sveze ještě mnoho generací filmových diváků.

INDIANA JONES

A POSLEDNÍ KŘÍŽOVÁ VÝPRAVA

Tak tohle je mistrovská mise slovního archeologa s kloboukem a pověstným bičem.

DOBRODRUŽNÉ
FANTASY

ROK: 1989

REŽIE: Steven Spielberg

HRAJÍ: Harrison Ford, Sean Connery,
Denholm Elliott, Alison Doody,
John Rhys-Davies

Indiana Jones je nejslavnější dobrodruh stříbrného plátna a *Poslední křížová výprava* je jeho nejvyspělejším filmem. Jde tedy o nejlepší dobrodružný snímek všech dob? Dost možná. Řada diváků by možná hlasovala pro *Dobývatele ztracené archy*, pravda je ale taková, že *Poslední křížová výprava* vytáhla Indyho definitivně na level, jenž vlastně ani nejde překonat. Ani sám hláškující archeolog to už nezvládne...

Fantasy prvků na jeho misi samozřejmě extra moc nepotkáme. Jasně, už střetnutí s Hitlerem (a zvláště jeho podpis špatnou rukou) nebo průstřel čtyř nacistů jednou kulkou zavání fantasmagorií, v reálu jde ale o hravou nadšázku, která k žánru prostě patří. Čarovat s fantasknem se začne až v posledních minutách, kdy se na scéně zjeví svatý grál, hlavní hybatel i cíl našlapaného příběhu, a samozřejmě i tři finální zkoušky. V nich musí Indiana Jones obstát a uspět proti nadpřirozenu i proti věčnosti. Nebo snad proti Bohu?

Hlavně proti náckům! Indy tuhle chamraď prostě nesnáší a v roce 1938, kdy v Evropě roste jejich

moc, už vůbec. To ale ještě netuší, že právě Třetí říše je zapletena do zmizení jeho vlastního otce, proslulého archeologa Henryho Jonese, jenž hledání bájného svatého grálu zasvětil celý svůj život. A dost možná byl k jeho objevení tak blízko, až se někomu znelíbil... Indy se proto vydává v jeho stopách do italských Benátek, kde se za doprovodu sličné expertky Elsy pokusí vrátit věci do pořádku.

V Itálii ale jeho dobrodružství pouze začíná. Indiana Jones si zase jednou užije cestování po glóbu jako James Bond v nejlepších letech – a dojde u toho na špičkovou akci, spoustu napětí, nějaké ty blockbusterové atrakce a hromadu odlehčeného humoru. Stevenu Spielbergovi na vrcholu jeho kreativních sil navíc famózně vyšla sázka na špičkování mezi charismatickým otcem (Sean Connery) a Indym (Harrison Ford), které z *Poslední křížové výpravy* udělalo vynikající buddy jízdu generačně odlišných partáků.

Poslední křížová výprava završila dokonalou dobrodružnou fantasy trilogii.

Poslední křížová výprava je nadupaným sledem parádních epizod navěšených na chytlavém příběhu. Už intro je fenomenální a vnáší do oblíbené trilogie (tehdy ještě trilogie) ideální kombinaci hravosti, scénaristické vychytralosti i vrcholného řemesla. Úvodní sekvence, v níž se z mladého Indiany, tehdy ještě energického skauta, stává jeden z nejproslulejších hrdinů filmové historie, je famózním doplněním univerza, v němž se ikonický archeolog bojí hadů a nedá dopustit na svůj klobouk a bič. Už

1 Nikoho Indy nemlátíl s takovou vášní a zálibou jako nácky. Škoda že si jeden políček nenechal i přímo pro Hitlera.

2 Tahle věc patří do muzea! Roky běží, milionáři mají své záliby, ale morální imperativy Indiany Jonese jsou pořád pevné.

3 Bond byl jedním z Indyho předobrazů, nakonec se jeho nejslavnější představitel Sean Connery stal přímo jeho otcem.

tady diváky okouzlí lehkost, s jakou Spielberg dokáže servírovat strhující akci a bez ustání ji špičkovat neodolatelnou nadsázkou.

Gagy i hlášky se trefují pokaždé doprostřed terče, dobrodružné výzvy kombinují v ideálním poměru napětí a zábavu, filmu se ale skvěle daří pracovat i s postavami a pošťuchování otce a syna dodává sérii na propracovanosti zase z jiné strany. Jasně, není to psychologicky hutné drama, jímž by šlo ve vztahových poradnách žehlit trampoty synků s tatínky, dynamika mezi Fordem a Connerym ale nabíjí film nad rámec pouhých dialogových přestřelků.

Poslední křížová výprava je dokonalou podívanou, již v podstatě nelze vůbec nic vyčíst. Je to etalon své žánrové škatulky a jeden ze zásadních popkulturních

zářezů, jemuž na významu ubírá snad jen skutečnost, že *Dobyvatelé ztracené archy* s velkou pompou dorazili o celou dekádu dřív (naopak čtvrté *Tajemství křišťálové lebký*, které už spadá mezi sci-fi, nesahá *Poslední křížové výpravě* ani po kolena).

Těžko říct, zda vůbec existuje lepší třetí díl nějaké slavné filmové série nebo jestli jsou to vůbec nejlepší snímky v napěchovaných filmografiích Spielberga, Forda i Conneryho. Pokud jde ale o fantasy zasazenou do skutečného světa, jen

těžko se hledá konkurence, která by zvládla přidávat plyn celé dvě hodiny a až do posledního záběru pod titulky oslňovat svou elegancí i filmařskou suverenitou.

Smekáme klobouk – a nejen ten Indyho.

**AŽ V KŘÍŽOVÉ VÝPRAVĚ
SE DIVÁK DOZVÍ,
ŽE JMÉNO INDIANA
PŮVODNĚ PATŘILO
PSOVI. DEGRADACE PRO
INDYHO, RADOST PRO
ZDEŇKA SRSTKU.**